

**ABDÜLHAK HÂMİD’İN “İNGİLİZ İSLÂM CEMİYETİ” KURUCUSU
QUILLIAME HAKKINDA BİR RAPORU**
**One Report of Qualleme Who Established ‘English Muslim Society’ of the
Abdülhak Hamid**

Dr. Mehmet ŞEKER*

ÖZ

Abdülhak Hâmîd’in Türk edebiyatında ayrı bir yeri vardır. Paris, Hindistan ve İngiltere’de elçilik kâtipliklerinde bulunan Hamid, görevi icabı farklı yazılar da kaleme almıştır.

Bu çalışmada Hamid’in Müslüman olan bir İngiliz hakkındaki raporu incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Abdülhak Hamid, Qualleme, rapor

ABSTRACT

Abdülhak Hamid one important of the Turkish literatür. Hamid, who is Paris, Indian and English ambassadorship clerks, he different writing to write out his duty.

In this study, ono of English who become muslim about report of Hamid to study.

Keyword.; Abdülhak Hamid, Qualleme, report

Bilindiği gibi XIX. ve XX. yüzyıl Osmanlı Türk aydını Abdülhak Hâmîd’in edebiyat tarihimizde ayrı bir yeri vardır. Kendisi önce Paris’te, daha sonra Hindistan ve İngiltere’de elçilik kâtipliklerinde bulunmuştur. Bu arada Lahey’de kısa bir süre ikinci müsteşar olarak görev yaptıktan sonra tekrar Londra’ya aynı görevle dönmüştür. Ardından 1906 yılında da Brüksel Sefaretine tayin edilmiştir.¹ Yurt dışında bulunduğu sıralarda edebî faaliyetlerini sürdüren Abdülhak Hâmîd görevi icabı farklı yazılar da kaleme almıştır. Bunlardan biri de İngiltere’de Müslümanlığı kabul eden bir İngiliz’le dönemin gazetelerinde yayınlanan bir röportajı tercüme ederek kendi

* Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü İslâm Tarihi Anabilim Dalı Başkanı.

¹ İnci Enginün, “Abdülhak Hâmîd Tarhan”, *TDV.İ.A.* Cilt. 1, İstanbul 1988, 207-210.

görüşlerini de ekledikten sonra İstanbul'a göndermiş olduğu rapor mahiyetindeki mektubudur.²

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde ihtidâ konusu ile ilgili araştırmalarım sırasında rastladığım bu mektubun iki özelliği bulunmaktadır. Birincisi İngiliz mühtedisi Quilliam'e'nin nasıl Müslüman olduğu ve Müslüman olduktan sonraki faaliyetlerinin anlatılmış olmasıdır. İkincisi de Abdülhak Hâmid'in, Londra'da yayınlanan Star gazetesinde yer alan bu röportajı gerek görevi icabı gerekse özel ilgisiyle tercüme etme ihtiyacını duymuş olmasıdır.

Gazetede yayınlanan haberi tercüme ettikten sonra Abdülhak Hâmid'in, kendi düşüncelerini eklediği mektubunun son bölümünde "İngiltere gibi Avrupa'nın Hıristiyanlıkla memlû" olduğunu belirttiği adada az sayıda da olsa ihtidâ etmiş olan Müslüman'ın bulunmasını Allah'ın bir nimeti olarak değerlendirmektedir. Ona göre İslâmiyet'in nûru ezelidir. "Bir gün kâffe-i mükevvenâta şâmil" olacaktır. İslâmiyet'in ebedî bir din olduğunu belirttikten sonra padişahın varlığı sayesinde de zeval bulmayacağını ifade etmektedir. Bu ifadelerle tamamlanan mektupta verilen bilgiler ve Abdülhak Hâmid'in görüşlerini okuyucularıyla paylaşırken metne müdahale etmeden olduğu gibi günümüz harflerine çevirerek yayınlamayı yeterli bulduk. Ayrıca muhtemelen Abdülhak Hâmid'in kendi el yazısı olduğunu tahmin ettiğimiz metnin orijinalinin kopyasını da ekledik.

² Mehmet Şeker, *Osmanlı Belgelerinde İhtidâ Kavramı ve Mühtediler*, İstanbul 2007, s. 66

Mektubun Metni³

İngiltere'nin Liverpool şehrinde şeref-i İslâm ile müşerref olan İngilizler Cemiyetinin re'isi ve müessisi olan Mister Quilliam'e bir gazete muhbirine söylediği sözleri Londra'da çıkan Star Gazetesi bu kere neşretmiş olduğundan ber vech-i zîr terceme ve arz olunur:

“Bin sekiz yüz seksen üç senesi Kânûn-ı evvelinde ziyâdece hasta olub bu halde bir sene geçürdikden sonra etibbânın tavsiyesi ile Cebel-i Târık'a ve oradan Tanca'ya giderek Fas memâlikinde bir müddet ikâmet eyledim. İlk def'a olarak İslâmiyet'e meyelnâm orada yüz göstermiştir. Müslimanların zevâhir-i ahvâlinde müstebân olan sebât ve salâbet-i dîniyye mûcib-i hayretim olub binâ'en'aleyh ma'neviyat-ı dîniyelerini istitlâ'a başladım ve muttali' oldıkça daha ziyâde muttali' olmak isteyüb İngiltere'ye 'avdet ider itmez Kur'ân-ı 'azîmü's-şânın İngilizceye mütercem bir nüshasını tedârik ve tilâvete devam ve İslâmiyet'in lehinde ve 'aleyhinde yazılmış daha bir çok âsâr mütâlâ'asına ikdâm iderek nihâyetü'l-emr dîn-i İslâm'ın hak olduğına kâ'il oldım. Me'amâfih daha ziyâde kanâ'at ve itmi'nân hâsıl itmek için birdenbire ihtidâ itmeyüb 'akâyid-i kadîme ve cedîde ve edyân-ı muhtelif hakkında nice nice kitablar okudum ve cümlesini tetkik ve mukâyese itdim de dîn-i İslâm'ın hak dîni olduğuna böylelikle kalben ve 'aklen mutme'in oldıktan sonra ittihâz ve ihtidâya karar virdim.

“Ancak bu kararı i'lân itmeden evvel biraz düşündüm. Zîra te'ayyüşlerini benden bekler bir genç 'âile sâhibi idim ve kendimi geçindirmek için de elimdeki iş vâridâtından başka gelirim yoğidi. Vicdânım ile vazîfe-i insâniye bana bir yol gösteriyordu. Hâlbuki 'âile râbitasıyla menfe'at-i şahsiye dahî başka bir tarîk irâ'e idiyordu. Binâ'en'aleyh bir 'aziz dostu beyân-ı mâ-fî'l-bâl itdim. Bana mâdâm ki teslîse kâ'il olmıyorsun, yine Hıristiyan kalarak Vahdet-i İlâhiyye i'tikâd itmek evlâdır didi. Ben ise Hıristiyanlıktan yarı çıkmış yarı çıkmamış bir halde bulunmağı istemediğimden bütün bütün çıkıp Müsliman olmağa karar virerek, kararım vechile hareket ve 'âile ve müte'allikâtıma ahbâr-ı hâl ve keyfiyet eyledim. Bunlar hep şu hâlime güldüler ve beni dârü's-şifâya gönderecek oldılar.

“Ancak ben o târihten sonra Müsliman olub Müslimanlar gibi hareket ve ibâdet itmeye başladım. Ve pek çok zevât ile bu bâbda mübâhaselerim oldı. Lâkin ibtidâ'-i emrde mesâ'iy-i vâkı'am pek müsmir olmadı. Ve bu sûretle birkaç seneler geçti. Nihâyet 'ışretten tevakkîyi tavsiye ve nasîhat itmek tarîkıyla fezâ'il-i İslâmiyyeyi anlatmak cihetine sülûk iderek ya'ni bir taşla iki kuş urmak

³ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Y.E.E., 14-38. Quilliam ve İngiliz İslâm Cemiyeti hakkında araştırma çalışmalarımız devam etmektedir.

yoluna giderek bir gün bir cem'ıyyete hitâben Siyer-i Hazret-i Risâlet-penâhî ile müzeyyen ve humâr ve kumâr gibi menhiyyâtdan mücânebet hakkında bir mev'ize okudum. Cem'ıyyet dağılacağı sırada sâmi'inden birisi yanıma gelüb dîn-i İslâm hakkında ba'zı sü'âller îrâd itdi. Kendisini hâneme celb ile nezdimde olan Mushaf-ı Şerîfi ya'ni tercemesini îrâ'e ve okusun diyü bir müddet için i'âre eyledim. Aldı gıtdi. Birkaç hafta sonra bakdım "Allah birdir, Muhammed dahî Peygamberidir" diyü îman getürerek nezdime geldi. Benden sonra ilk evvel ihtidâsına sebep olduğım zât o idi.

"Asıl maksadım müskirâtı haram iden o büyük hâdi-i 'Arab'dan bahsetmek olduğundan bir müddet sonra Burginhad(?) nâm mahalde dahî bir cem'ıyyete hitâben bir nutuk îrâd eylemişdim. Bu def'a huzzârdan bir kadın yanıma gelerek o dahî benden terceme-i Kur'ân'ı istedi, virdim. el-Hâletü hâzihi o kadın şirketimizin hezînedârıdır.

"Bu vechile dört kişi ihtidâ itdirdikten sonra 'ibâdetgâh olmak üzere bir oda isticâr itmişdik ki haftada iki gün giderdik. Ekseriyâ cemâ'atimiz kendimizden ibâret olırdı ve arada bu 'ibâdetgâha girüb çıktığımızı gördükçe üzerimize taş ve çamur atanlar dahî bulunurdu.

"Me'amâfih biz fütûr getürmeyüb 'ibâdete ve halkı ihtidâyâ da'vete sebât eyledik. Geçen sene evâhırine doğru 'adedimiz tezâyüd itdiğinden şimdi gördüğünüz mahalleri ma'bed ittihâz eyledik ki ikisi dahî her vechile yolındadır. Hep orta yaşlı adamlardan olmak üzere bugün Cem'ıyyetimiz kırk dört kişiden 'ibâretdir. Bunun beşi Hindli ve kusûri Hristiyandan dönme olub içimizde on iki dahî kadın vardır. Cum'a günleri hem Arabça ve hem İngilizce olarak 'ibâdet idiyoruz. Cum'a Müslimanlara ya'ni bizlere mahsûsdur. Lâkin Pazar günleri kim isterse gelüb tâ'at ve 'ibâdetimizi görebiliyor ve böyle Pazar 'ibâdetlerimiz İngilizce icrâ olunıyor.

"Mahsûs bir papasımız var mıdır? Diyü soruyorsunuz. İslâmiyet'de papaslık yokdur. Her ferd kendi kendisinin delîlidir. Allah'a bilâ-vâsıta gider. Vâkı'a namazda birisini imam ittihaz idiyoruz. Lâkin o da nevbetle oluyor. Hepimiz ayrı ayrı imâmet ve mü'ezzinlik vazîfeleri îfâ itdik ve itmekdeyiz. Bu da dâ'imâ kendi gönlümüzün rızâsıyla olub işbu vazîfelerden dolayı kimsenin bir akça aldığı yokdur. Kiliselerde olduğu gibi câmi'de yer kirâsı almak 'âdeti mer'i değildür ve câmi'in her tarafı İslâm'dan her ferdin mâl ve mülkü gibidir.

“Şirketimiz a‘zâsından her biri hazînedâra münâsib mikdâr bir şey veriyor. Binâ‘en‘aleyh şimdiye kadar paraca müzâyakamız olmadı. İhtidâya delâletde hâlâ devâm idiyoruz. el-Yevm pek çok kişilerden mazhar-ı teveccüh ve rağbet oluyoruz ki bunların da ‘ahd-i karîbde bi’l-ihtidâ cem‘iyyetimize a‘zâ olıcaklarına ümidimiz vardır.

“Bütün İngiltere halkını Müsliman idebilecek miyiz? sü‘âlîne gelince; bu bâbda vesvesem yok değilse de pek azdır. Lâkin ümidim çoktur. Ben her şeyi Allah‘dan beklerim. Eğer Allah dilerse memleketimiz ahâlisinin cümlesini mazhar-ı İslâm ve îman buyurur. Her şeyi yaradan Allah kâdir-i mutlakdır.”⁴

Da‘vât-ı selâmet gâiyât-ı Hazret-i hilâfet-penâhîyi vird-i lisân iderek ve sirişk-i rikkat ve meserret ve mefharet-rîzân eyliyerek terceme ve tahrîr eylediğim bu ifâdâtın inzâr-ı Müsliminde teşkil ideceği manzara-i ‘ibret-‘ayân hakîkaten rikkat-i efzây-ı vicdândır. Zîrâ İngiltere gibi Avrupa’nın Hıristiyanlıkla memlû ve muhât olan bir cezîre-i ba‘îdesinde kırk dört kişinin bir müddet-i kalîle zarfında hod-be-hod Şeref-i İslâm ile müşerref olmaları pek mü‘essir bir eser-i hidâyet-i Yezdân’dır.

Nûr-ı ezeli-i İslâmiyet elbette bir gün kâffe’-i mükevvenâta şâmil olur. Güneş bir aralık sehâb-ı serî‘u’z-zevâl altında kalsa bile sonra daha parlak bir hey’etde zuhûr bulur. İslâmiyetin ebedî olduğına ve bi-lutfihî Te‘alâ zevâlden masûn kalacağına bugün makâm-ı mukaddes-i hilâfetde bulunan ve dîn-i mübînin hâmi’-i yegâne’-i hakîkîsi olan velîni‘metimiz fahru’l-mülûk efendimiz hazretlerinin vücûd-ı mes‘ûd Hümâyûnları en vâzih bürhândır. Ve böyle nice nice hasenât ve mesûbât ve memnû ve müftehür kalınacak ahvâl ve hâdisâtın neş‘et-gâh-ı meymenet-iktinâhı olan ‘asr-ı muvaffakiyyât hasr-ı Cenâb-ı Padişâhîde hâzır ve ber-hayât bulunan bahtiyarlardan olduğumuz için subh u mesâda muvâzıb hamd ü senâ olsak şâyândır. Hemân Cenâb-ı Rabbü’l-Mennân ‘ömr ü ‘âfiyet ve şân u satvet Hazret-i mülkdârîlerilerini efzûn ve firâvân ve zîr-i cenâh-ı sıyânet-seniyyelerinde bulunan milyonlarca ehl-i îmanı yâveri’-i ‘inâyet-Humâyûnlarıyla âsûde-nişîn emn ü emân ve daha böyle nice nice şirket ve cem‘iyyetleri ‘ahd-i füyûzât-ı mehd-i mülûkânelerinde mazhar-ı şeref-i İslâm ve îman buyursun. Âmîn bi-hurmet’-i Seyyidi’l-mürselîn.

Londra fî 9 Kânûn-ı Evvel sene 1306 ve fî 21 Kânûn-ı Evvel sene 1890

Çâker-i hâk-dâr

Abdülhak Hâmid

⁴ Röportaj burada sona ermektedir. Bundan sonraki kısım Abdülhak Hâmid’in notudur.

٧. ع. ع
١٤ - 38

انگلیز نیک لیوریول شهرین شرف اسلام بله مشرف اولان انکلیز جمعیتک رئیس و مؤسس اولان مستر کوپلیا ملک
ایضاً برقیته مجریته سیدیکلی سوزکی لوزره م حیا به ستر غنیه سی بوزره نشر ایتمه اولور ایقنده بوجهر بر ترجمه و عصبه اولور
رد بجه سوزک بوزسکا بوج سنه کلانده اولور زیاده جه هسته اولوب بوجان بر سنه کورر کونکون ایلانک توحیه سیدجل
رد اولورده طبعیه کیرک فاس مالک بر مدت اقامت ایلدم ایلک رفعه اولورده اسلامیه میلانم اولدم بوز کونستر
رد مسلی نیک طواهر اولورده مسانه اولورده ثبات و صلابت دینه موجب صبریم اولوب بارعلیه مضویات دینه نیری
رد استطلاعیه بانلاریم و مطلع اولورجه دها زیاده مطلع اولور ایستوب انگلیزیه عودت ایدر ایتمه قرآنه عظیم شانه
رد انگلیزجه به مترجم بر نیتی نیک و تلاوت و دلام و اسلامیک ایش و عملین بارلسه دها بجه آنا مطالعه نه اقدام
رد ابرک نمایه لور دینه سولک حوا اولور غنیه قائل اولدم مع مانیه دها زیاده قناعت و اطمینان حاصل ایتمک ایتمه بر نیت
رد دینه سولک حوا دینی اولور غنیه بیده کله قلباً و عقلاً طمئنه اولور دینه حکمه اتقان و اهدیه قرار ویزم انجه بوقری
رد اعلامیه ایتمده اول برار و سوزیم نیرا تعینلری بنده بکلر بر کچ عمالده صاحبیم و کندی کیندی برک ایتمه د الهه کی
رد ایسه وار رکنده بقه کلورم بوقیدی و جلدیم ایلد وظیفه انسانیه بکا بر یول کونستر یوری حالیکه عمالده ایلد سبطه
رد شفقت شخصی دنی بقه بر طریق اولور ایتمه یوری بارعلیه بر عزیز دوسته بیانه ماننی ایلان ایتم بکا مارام که تلبه قائل
رد اولور سیبه نیه فریانه قادره و عدت الهیه به اعتقاد ایلک اولور دیری به ایتم فریانه تقدیر یاری همیشه یاری
رد حقیقاً مسر بوج بولغنی ایستیمکده بونه بونه جیوب مسلمان اولورده قیلر ویره رک قارم و جهله حرکت و عمالده و عقلاً
رد اضای حال و کیفیت ایلدم بولر هب سولر کولدیلم و نیمی دارانضایه کوندره جک اولدیلم انجه به او تاریخیه بکلر مسلمان
رد اولوب مسلمانلر کی حرکت و عبارت ایلک باشلاورم و یک جیره نولات ایلد بواج باضه لرم اولدی بکلر ایلد امره
رد مساعی و اتمام یک نمر اولدی و بوجورکد بر قاج سنه لری نهایت عشرتیه توفیق بی توحیه و نصیحت ایلک طریقاً
رد فضائل اسلامیه ای کلامه جهته سلوک ابرک یعنی بر طاشد ایکی قوسه اورمن بولنه کیرک بر کونه بر جمعه خطاباً

سیر حضرت رسالتنا حی ایله فریه و همار و قمارکی نه بماندنه مجانبیت حقن بر موعظه او قوروم جمعیت طایفه صنی هرهم
سامعینه بریسی یانجه کلوب دین اسلام حقن بعضه سواللار ایلاری کندینی خانه نه جلب ایلد نرورم اولو مصحف شریف
یعنی ترجمتی اوله و او قوسونه دیو بر مینا بکونه اعمار ایلوم آدی کیدی بر قاج هفته مکه باقم - الله بر در
محمد رفی پیغمبر - دیو ایمان کوره کوره نرورم کلدی بندنکه ایلک اول اهداسنه سب اولدیغ زات او ایری
در اصل مقسم مکتلی علم ایلرینه او یوک هاری عربنه بی ایتک اولدیغ نرورم بر مینا مکه بویکجه نام محله رفی
در بر جمعیه خطا با بر نطو ایلر ایلریم بوزغه حضارنه بر قاریه با نکه کلرک اوزی نرورم ترجمه قرانی ایتدی و بریم
در ایله هده اوقاریه شکرک فریه نرورم بودجه درت کتی ایتدی ایتدی نرورم عمارتگاه اولو اوزره بر اولو ایتدی
در ایتدی که هفته م ایکی کونه کیررک اکثریا جماعتی کور نرورم عبارت اولور و آره م بو عمارتگاه کیررک حیضی
در کوررک اوزره طاسه و صامورا تا نرورم بولورک مع مافیه بزقور کور موب عمارت و خلقی اهدیه دعوت مانت
در ایلرک کیهنه اوزرینه طوعی عدوم نرورم ایتدی کور کوررک محله معبدن ایلرک کد ایکی رفی هر بودجه بولور
در هسب اوزرینا شی آرطرنه اولور اوزره بکونه جمعیت قره درت کسینه عمارت برینک شی هدی و قصوری فرستانه رونه
در اولوب ایتدی اوله ای رفی قاریه واردر جمع کورک هم عیبه و هم انگلیزه اولور عمارت ایلور جمع مینا نرورم
در بزه مخصوصر کله بازار کورک کیم ایتدی کلوب طاعت و عمارت کور بیلور و بولر بازار عمارت مینا انگلیزه اهل اولور
در مخصوص بر با نرورم واریدر دیو صوری کور اسلامیت با یا سله بوقدر هر فرد کدی کدیسنه دلیدر الله بولر
در کور واقعا نماز برینی امام آخان ایلورر کله اوره نوبت اولور هین آرو امانت و موزنک و ظفیری ایفایر
در و ایتدی بوم دایما کدی کور کور رضایله اولوب ایشو و طیفه نرورم طولای کیمیک بر آقیه ایلر بوقدر کلسارم اولدی
در کیم جامع بر کلسای عمارتی مری دکلر و جامع هر طرفی اسلامه هر فردک مال و ملک کیم در شکر اعضاسنه هر بوم
در هینه راه مناسب مقدر برینی و بیلور بنا علیه شکره قدر یاره مضایقه مینا ایلدی اهدیه دلاق حال اولوم ایلورر
در ایوم هر هوره کسینه مظهر توج و رعیت اولورر که بیزک م عهد قریب بالا همد جمعیه اعضا اولم بقلنر ایلر اولور
در تونه انقدره خلقی مسلمانلر بیلر کیم نرورم کله بیایر و سوسم یوه دکلر مینا ایلر کله ایوم بوقدر به هرتی
در ایلر بکلر اکر الله دیکر مکتلر اها بیلر جمعیته مظهر اسلام ایمان بولر هر شی بران الله قادر مطلق

۴-۴۴

2006/1

14/138

دعوت سلامت غایات حضرت خلیفائے اہل بیت و درساں ابرک و سرت رقت و معرفت برزاق ابرک
ترجمہ و تخریر لیکم بوفارناک انظار مسلیح تشکیل اربع جکی منظرہ عبرت عیانہ حقیقہ رقت افزای وجدان برزاق
انظرہ کبی اور چنانک فرستہ نقد معمولی اولادہ برہیزہ بعینہ سنہ قرقہ درت کتبہ برمدت قبلہ طرفہ خود بخود
شرفہ اسلام ایدہ مشرف اولیٰ یک مؤثر بر اثر هدایت برزاق نورانی اسلامیتہ البتہ برکونہ کافیہ ملکوتیہ شامل
اولور کونہ برزاقہ سبحان سیرع انوار اللہ قالہ پلہ حکوہ رہا پارلاقہ برکتہ ظہور بولور اسلامیک ابرق اولادہ
و بلطفہ تعالیٰ زوالدہ مصوبہ قالہ جفہ برکونہ مقام مقدس خلافتہ بولانہ و ربہ منیک حامی یگانہ حقیقیہ
من نعمتہ فخر الملوک ائوہ حضرتیک وجود معور ہما بولور ال واضح برہاندر و پلہ نتیجہ صحت و شویات
و نمونہ و تفکر قالہ جہ احوال و حارناک نشا نگاہ سیمت اناہی اولادہ عمر بوقیات ہر جناب بارشاہیہ حاضر
و برصیات بولانہ تجاریرہ اولدینہ اچونہ صبح و صام مواجبہ عمد و نما اولادہ شایاندر همان جناب رب العالمات
عمر و عافیتہ و شایہ و سطوت حضرت مکمل برینہ افزونہ و فراوانہ و بر رضاع صیانت سہ لڑجہ بولانہ ملیہ بولور اہل ایمانی
یاوری عنایتہ ہما بولور آسورہ شہادہ و اعانہ و رہا پلہ نتیجہ شرکت و جمعیتیہ عہد فیوضات مہر ملوکانہ لڑجہ
نظر شرف اسلام و ایمانہ بر سونہ اعیہہ جرمہ سیدلسلیہ
ہا کر جانکر
نومبرہ ۱۹ کاہونہ اول ۱۹۰۷ و ۱۹۰۸ کاہونہ اول ۱۹۰۸

KAYNAKÇA:

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Y.E.E., 14-38. Quilliam ve İngiliz İslâm Cemiyeti hakkında araştırma çalışmalarımız devam etmektedir.

ENGİNÜN, İnci, “Abdülhak Hâmid Tarhan”, *TDV.İ.A.* Cilt. 1, İstanbul 1988.

ŞEKER, Mehmet, *Osmanlı Belgelerinde İhtidâ Kavramı ve Mühtediler*, İstanbul 2007.